De wereld in de 19de en 20ste eeuw

EUROPA rond 1850

West-Europa

Rond 1850 is het grote Napoleontische rijk verschrompeld tot een Franse republiek (13)[1], omringd door een aantal koninkrijken (België (5), Nederland (4) en Luxemburg (35)) en door Zwitserland (12). In het Verenigd Koninkrijk ((3), Ierland inbegrepen) regeert koningin Victoria.[2]

50 jaar eerder omvatte het Franse keizerrijk ook België, Luxemburg, Corsica en delen van Italië en Duitsland. Er waren toen ook een aantal door Frankrijk gestichte republieken: de Bataafse (=Nederland), de Helvetische (=Zwitserland), de Ligurische (=Genua) en de Cisalpijnse en Romeinse Republiek (=de Kerkelijke Staten). Verder waren er nog Spanje, de Duitse Rijnbond en het grootherdogdom Warschau dat van Frankrijk afhankelijke staten waren. Denemarken/Noorwegen, Pruisen en Oostenrijk waren Franse bondgenoten. Zowat gans Europa was onder een Franse invloedssfeer. Tussen 1804 en 1814 legde Napoleon in het door Frankrijk veroverde deel van Europa zijn bestuursvorm en politiek op. Het Congres van Wenen bepaalt de toekomst van Europa.[3]

Einde 18de eeuw ontstaat in het noorden van het Verenigd Koninkrijk de mechanisatie van de textielindustrie, later gevolgd door de aanleg van de eerste spoorlijn ter wereld. De **Industriële Revolutie** zal uitbreiden naar het Europese vasteland. Met de nieuwe productiemethoden kwam later de traditionele arbeid onder druk te staan. Misoogsten en invoer van goedkoop graan ondermijnde vanaf het midden van de eeuw ook de voedselproductie. De arbeidsomstandigheden verslechterden, er braken in de arbeiderswijken epidemieën uit. Na 1870 begon de Tweede Industriële Revolutie met de staalindustrie en het gebruik van elektriciteit als energiebron. Er werden overal vakbonden opgericht, en de socialistische partijen ontstonden. Langzaam aan werden sociale rechten afgedwongen (leerplicht, huisvesting, arbeidsduur, …).

Zuid-Europa

In Spanje (8) en Portugal (7) heersen koninginnen[4], in Griekenland (10)[5] en Montenegro (11) zijn het koningen. Het grote Ottomaanse rijk (9) van sultan Abdoel Medsjid strekt zich uit tot in de Balkan.

Op het Italiaanse schiereiland zijn er nog diverse kleine onafhankelijke staten: Piemont-Sardinië (17), Lombardije (18), Modena (20), Toscane (21), Parma (19), de Kerkelijke staten (15, paus Pius IX) en het Koninkrijk der Beide Siciliën (16).[6]

Halverwege de 19de eeuw start de Italiaanse eenmaking vanuit het sterk geïndustrialiseerde Piemont-Sardinië. De Oostenrijkse invloed in Noord-Italië wordt gestopt en de revolutionair Garibaldi loopt met zijn roodhemden het grootste deel van Zuid-Italië onder de voet. Hij draagt zijn veroveringen over aan koning Victor Emanuel II van Piemont-Sardinië. In 1870 wordt Rome geannexeerd.

---

[1] In Frankrijk regeert president Lodewijk Napoleon, in België koning Leopold II en in Nederland Koning Willem III.

[2] Rond 1800 maakt ook het Duitse Hannover deel van het Verenigd Koninkrijk. In 1803 mislukt een Franse inval.

[3] Met ondermeer de oprichting van het Koninkrijk Nederland-België en de oprichting van de Duitse bond (verving de Rijnbond) waar Pruisen de grootste invloed uitoefende.

[4] Koningin Isabel II en koningin Maria II.

[5] Koning Otto, rond 1800 was Griekenland nog deel van het Ottomaanse Rijk. Het werd onafhankelijk in 1832.

[6] Onder Napoleon was bijna gans Italië in een Franse invloedssfeer, op de twee koninkrijken Sardinië en dat van de Beide Siciliën na. Ook het grootherdogdom Toscane bleef onafhankelijk.

Noord-Europa

Het noorden van Europa werd verdeeld tussen het koninkrijk Zweden/Noorwegen (2) en het Deense koninkrijk (1) dat ook Ijsland omvatte[7]. Rond 1800 zag het er wat anders uit: Noorwegen behoorde tot Denemarken, en Finland was een deel van Zweden.

Centraal-Europa

Het grote Oostenrijkse rijk (14) van keizer Frans Jozef kijkt uit op een reeks kleine Duitse onafhankelijke staten:

- Oldenburg (23)
- Mecklenburg (24)
- Pruisen (22)[8]
- Hannover (28)
- Lippe-Detmold, Waldeck, Nassau, Schaumburg-Lippe (31)
- Hessen-Kassel (33)
- Thuringen (26)
- Lichtenberg (34)
- Hessen-Darmstadt (25)
- Beieren (29)
- Baden (30)
- Wurtemberg (31)

De meeste van deze Duitse staten behoorden rond 1800 tot het Heilig Roomse Rijk[9], een confederatie van staten, waar toen de keizer van Oostenrijk het voor het zeggen had. Rond die tijd omvatte het koninkrijk Brandenburg-Pruisen ook een deel van Polen, en het Oostenrijkse rijk strekte zich uit tot in Tsjechië en Hongarije.

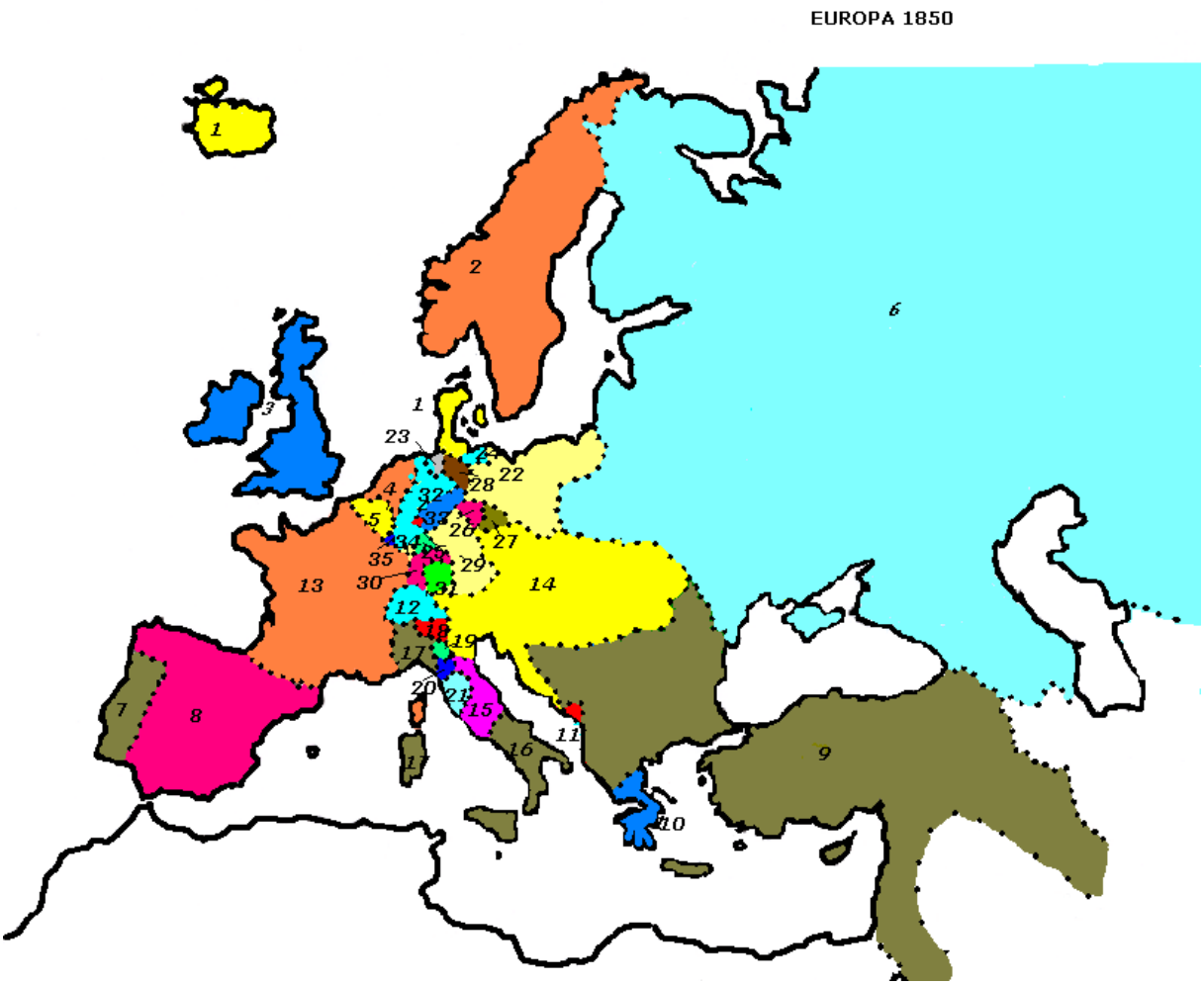
In 1861 wordt Wilhelm I de nieuwe Pruisische koning, hij kiest een sterke minister-president (Bismarck) en samen leggen ze de basis voor de Duitse eenmaking. Na de verovering van enkele noordelijke hertogdommen, volgt later ook de inlijving van zuidelijker gelegen staten. De Oostenrijkse invloed in Duitsland was definitief gedaan en in 1871 was de Duitse eenwording onder één centraal bestuur een feit. Wilhelm I werd de nieuwe Duitse keizer, Bismarck werd rijkskanselier.

Oost-Europa

Het Russische Rijk (6) van tsaar Nicolaas I bestond ook uit Finland en een deel van Polen. De Franse inval (1812) leidde tot de val van het grote Napoleontische keizerrijk. De buitenlandse politiek van de tsaar was gericht op de onderwerping van de Ottomanen, vooral om de export van het Russische graan veilig te stellen. Onder de opvolger van tsaar Nicolaas I wordt het lijfeigenschap afgeschaft (1861) en start de exploitatie van grondstoffen in Siberië.

[7] Koning Oscar I in Zweden-Noorwegen, koning Frederik VII in Denemarken.
[8] Koning Frederik Wilhelm IV
[9] Het Heilig Roomse Rijk –dat ook Oostenrijk zelf, maar bv. Hongarije niet omvatte- wordt opgeheven in 1806 en door Napoleon vervangen door de Rijnbond. Later wordt dit de Duitse bond.

Door nationalistische opstanden in ondermeer Servië en Bulgarije wordt er in 1877 de onafhankelijkheid uitgeroepen. Ook een groot deel van Roemenië wordt onafhankelijk. De invloed van het Ottomaanse Rijk in Europa was tanende.

DE WERELD rond 1850

Afrika

Rond 1850 vormt in het noorden Marokko (4) een staatssamenleving. Het noordelijk deel van Algerije (81) is in Franse handen sinds 1830, dat van Libië (=Tripoletanië) is samen met Egypte en Soedan deel van het Ottomaanse Rijk.

Ten zuiden hiervan leven nomadische herders. In oostelijk Afrika vormen Ethiopië (9) en het sultanaat Zanzibar ook staatssamenlevingen.

Een groot deel van Centraal-Afrika, ook van meer zuidelijker Afrika, bestaat uit diverse complexe landbouwsamenlevingen met tal van rijken in West-Afrika (Ashunti, Kong, Mossi, Samori, Futa), rond Kongo (Teire, Yaha, Mbailundu) en in Zuid-Afrika (Matabeleland, Lunda, Kuba, Luba, Ngwato, Barotse, Yeke, Kasembe, Bunyoro, Urambo, Ngoni, Utetera (sultanaat), Madagscar (63)). Er zijn ook verschillende staatssamenlevingen in deze regio:

- Segu en Kaarta (5)
- Liberia (6)
- Bornu (7)

- Benin (8)
- Buganda (10)
- Kongo (11)
- Shona (14)
- Gaza-rijk (15)
- Basutoland (16)
- de koninkrijken Swaziland en Zoeloeland (17)
- Ibadan-rijk (64b)
- Lozi (12)
- Sokoto-kalifaat (islamitisch) (64)

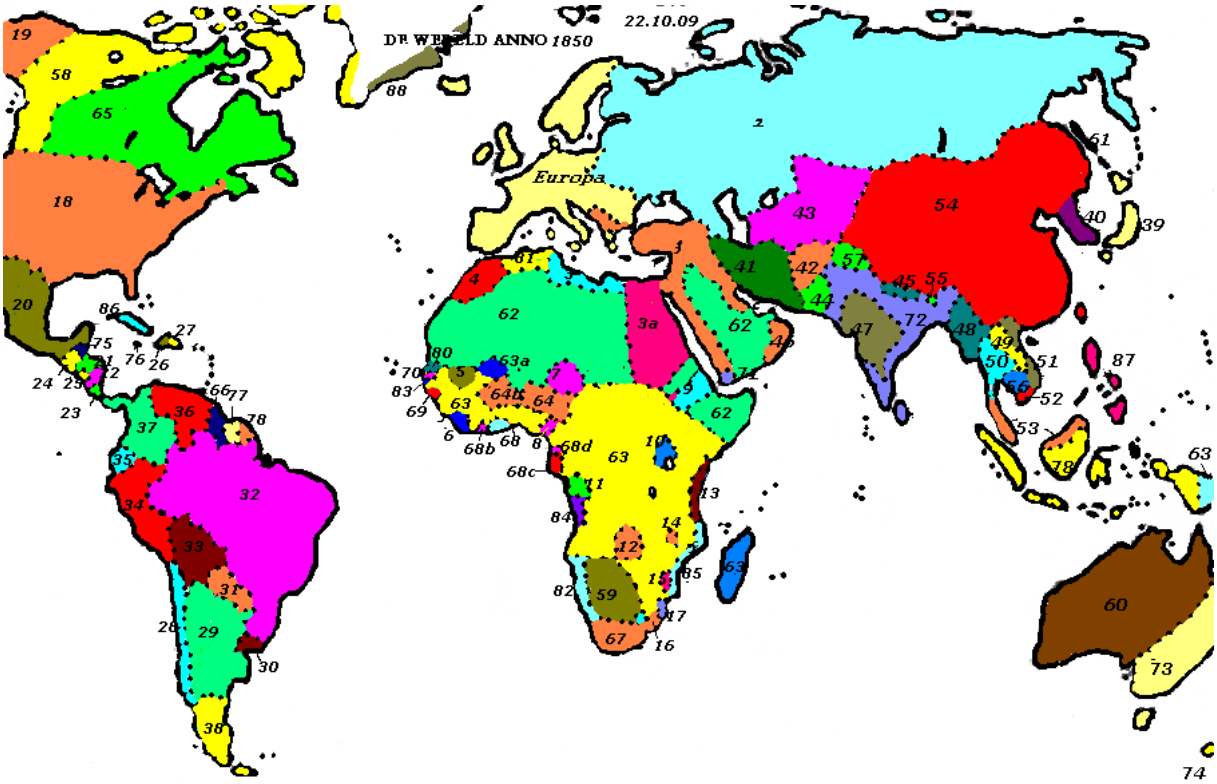
Senegal (80), Ivoorkust (68b), Gabon (68c) zijn in Frans bezit. Goudkust (68), Sierra Leone (69), Gambia (70) zijn Britse bezittingen. Een deel van Guinea (68d) is Spaans. Portugal heeft volgende kustgebieden onder zijn gezag: Portugees Guinea (83), Angola (84) en Portugees Oost-Afrika (85).

In het uiterste zuiden van Afrika verblijven de San-jager-verzamelaars (59) en de Khoisan-Herders (=eenvoudige landbouwsamenleving) (82) en heersen de Britten in de Kaapkolonie (67).

In het begin van de 19de eeuw zijn er nog geen Franse of Spaanse bezittingen, op enkele nederzettingen na. Het noorden van Algerije en in het oosten Ethiopië en ook Somalië zijn staatssamenlevingen. De enige Britse bezittingen zijn de Kaapkolonie (sinds 1814) en Sierra Leone. Angola en Portugees Oost-Afrika zijn in Portugese handen. De Ashanti, Fulani, Lozi en Kazembe vormen dominante rijken. Verder zijn er in Centraal-Afrika ten zuiden van de kameelnomaden nog tal van kleine staatssamenlevingen omringd door landbouwsamenlevingen. En in Madagascar breidt het Merina-koninkrijk zich uit.

Nederland heeft rond 1800 enkele Afrikaner-nederzettingen (de Boeren) in zuidelijk Afrika. De Afrikaner trekken later weg naar het noordoosten om het Britse gezag te ontvluchten en na 1850 stichten ze de onafhankelijke republieken Transvaal en Oranje-Vrijstaat.

Europeanen trokken feitelijk Afrika enkel maar binnen voor de slavenhandel (voornamelijk uit Angola en Madagascar). Er waren verder enkele handelsposten van waaruit grondstoffen zoals ivoor en hout geëxporteerd werden. Rond het midden van de 19de eeuw zal een groot deel van het Afrikaanse binnenland wel al verkend zijn door ontdekkingsreizigers.

Azië en Oceanië

Het Ottomaanse rijk strekt zich uit over grote delen van het Arabische schiereiland. In de woestijn leven de nomadische herders (62), aan de zuidkust liggen Aden (71) (=Brits bezit) en de staatssamenleving Oman (46).

Grenzend aan het grote Russische Rijk situeren zich het Chinese Mantjoe-rijk (54) van keizer Tao-kwang en de staatssamenlevingen Perzië (41)[10] en de Centraalaziatische kanaten (43). Ten zuiden van deze kanaten liggen nog Afghanistan (42) en Belutsjistan (44), eveneens staatssamenlevingen.

In het uiterste oosten liggen Korea (40) en Japan (39)[11], en wonen nog de Ainu jager-verzamelaars (61)[12].

Op het Indische schiereiland regeren verschillende Indiase vorsten (47, o.a. Hyderabad), de regio meer noordelijk en de kustgebieden zijn Brits bezit (72). Nepal (45), Kashmir (57) en Bhutan (55) zijn staatjes die aan China grenzen.

[10] Nasir Al-Din Shah regeert over Perzië.
[11] Korea en Japan zijn staatssamenlevingen. In Japan regeert keizer Ieyoshi.
[12] Jager-verzamelaars zijn net zoals nomadische herders geen sedentaire groepen en vormen dus geen landbouwsamenlevingen.

In Indo-China vormen Laos (49), Siam (50), Annam (51), Cambodja (56) en Cochin China (52) staatssamenlevingen met als buren in het westen Birma (48). Zuidelijker liggen de Maleisische staten (53).[13]

De eilandengroep ten noorden van Australië zijn in buitenlands bezit: Nederlands Oost-Indië (78) en de Filippijnen (87, Spaans bezit). In het uiterste oosten van deze eilanden wonen nog de Papoea-boeren, een complexe landbouwsamenleving.

In Australië tenslotte wonen de Aboriginals (=jager-verzamelaars, (60)), enkele kustgebieden in het zuiden zijn Brits bezit (New South Wales, (73)). Ook Nieuw-Zeeland (74) is in Britse handen.

Rond 1800 zien Azië en Oceanië er in grote delen nog hetzelfde uit. In het Mantsjoe-rijk regeert keizer Kia-tsing. De Nederlanders bezitten nog niet het binnenland van Borneo en het westelijk deel van Papoea. Ook een kleiner deel van Australië is Brits, op Nieuw-Zeeland wonen de Maori's, een complexe landbouwsamenleving. Op het Indische schiereiland regeren vooral Indiase vorsten, het Brits gebied beperkt zich nog tot de oostkust en de regio ten zuiden van Nepal.

Na de Eerste Opiumoorlog met China (1839-42) verkrijgen de Britten vijf havens, ook Hong Kong, om handel te drijven (=winstgevende narcoticahandel). Binnenlandse sociale onrusten zullen het Mantsjoe-rijk verder verzwakken na 1850. Korea, Birma en Annam zijn Chinese vazalstaten.

In Japan hebben de provinciegouverneurs (=sjogoen) de absolute macht. Na een burgeroorlog in de jaren 60 wordt de macht van de keizer in ere hersteld.

Uit vrees voor verdere Napoleontische veroveringen worden de Britten agressiever in Indië. De Britse Oost-Indische Compagnie heeft er de macht tot 1858, nadien wordt deze overgedragen aan de Britse vorst. Birma wordt Brits gebied in 1856. Oman was al eerder in 1853 Brits geworden.

Franse overzeese ambities doen einde 19de eeuw de Indo-Chinese Unie ontstaan (=Frans Indo-China, bestaande uit Laos, Cambodja, Cochin-China, Annam en Tonkin).

Na 1854 behoren de Centraalaziatische kanaten (=kozakken) toe aan Rusland, nadien volgt ook de regio in Oost-Siberië grenzend aan Mantsjoerije.

In Australië sluiten de Britten de strafkolonies in 1848. De ontdekking van goud na 1851 doet heel wat kolonisten naar Australië en Nieuw-Zeeland trekken. Het onherbergzame binnenland wordt pas einde 19de eeuw helemaal in kaart gebracht.

Noord- en Zuid-Amerika
In Noord-Amerika zijn de Verenigde Staten (18) onder president M. Fillmore, omringd door Brits gebied (Newfoundland, Canada en Rupert's Land (65)), door jager-verzamelaars (58), Alaska (=Russisch gebied, (19)) en door de republiek[14] Mexico (20).

[13] Bestaat uit o.a. Perlis, Kelantan, Trenganu, Perak, Selangur, Pahang, Johore, Sarawak, Negri, Malakka, Penang.
[14] Republieken zijn net zoals koninkrijken van staatsvorm een staatssamenleving. Kolonies zijn meestal in handen van een buitenlandse mogendheid.

Midden-Amerika bestaat uit de republieken Guatemala (24), San Salvador (25), Nicaragua (22), Costa Rica (23), Honduras (21) en het in Britse handen zijnde Brits Honduras (75). Het Caraïbische gebied omvat de Dominicaanse republiek (27) en het keizerrijk Haïti (26). Jamaica (76) en Cuba (86) zijn respectievelijk Brits en Spaans gebied.

In Zuid-Amerika werden volgende republieken[15] gevormd:

- Chili (28)
- Argentinië (29)
- Uruguay (30)
- Paraguay (31)
- Bolivia (33)
- Peru (34)
- Ecuador (35)
- Colombia (37)
- Venezuela (36)

Brazilië (32)[16] vormde een koninkrijk en in het zuiden verbleven de jager-verzamelaars (38). Guyana is verdeeld over een Brits, Frans en een Nederlands (=Suriname) gebied.

De situatie rond 1800 is in de beide Amerika's wel wat anders:

- De Verenigde Staten omvatten nog niet het gebied aan de westkust.
- Mexico en Midden-Amerika behoren grotendeels tot het Spaanse onderkoninkrijk Nieuw Spanje. Ook Florida is Spaans gebied, Haïti is Frans bezit.
- Zuid-Amerika bestaat uit het Portugese onderkoninkrijk Brazilië en de Spaanse onderkoninkrijken Nieuw Granada, Peru en de Verenigde Provincies van La Plata. Paraguay is onafhankelijk sinds 1811 en Guyana is Brits.

De ondergang van Spanje in de Napoleontische oorlogen doet overal in Midden- en Zuid-Amerika opstanden ontstaan o.l.v. vrijheidsstrijders. Vanaf 1810 breken opstanden uit in Paraguay, Mexico, en Venezuela (Simon Bolivar). In Mexico is een van de leiders Agustin Iturbide die zich zelfs tot keizer uitroept. In Argentinië leidt José de San Martin vanaf 1817 de onafhankelijkheidsstrijd. Alle Spaanse gebieden waren tegen 1824 onafhankelijk.

In Brazilië was de prins-regent van Portugal gehuisvest na zijn vlucht uit Europa. Als hij terugkeert wordt zijn zoon Pedro keizer van Brazilië (1822). Haïti was dan weer een lucratief Frans wingewest waar slaven de suikerrietplantages bewerkten. Nadat einde 18de eeuw de slaven in opstand kwamen, leidde dit eveneens tot een onafhankelijke staat.

Ook de Verenigde Staten maken gebruik van de ondergang van het Spaanse koloniale rijk. In 1819-1822 nemen ze Florida in. De verdere inname van de westkust wordt met Californië in 1848 afgerond. De oorspronkelijke Indiaanse bevolking werd hierbij vaak op een bloedige manier verdreven of onderdrukt.

[15] O.a. president Juan Manuel de Rosas (Argentinië), president Manuel Bulnes (Chili).
[16] Keizer Pedro II.

Na de oprichting van de Verenigde Staten waren veel kolonisten naar het noorden getrokken, richting Canada. De Franse kolonisten vormden er nog een minderheid. De Canadese eenwording start in feite na de Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865). Rond 1870 is deze eenwording nagenoeg voltooid.

EUROPA rond 1950

Kort na de Tweede Wereldoorlog scheidt het Ijzeren Gordijn West-Europa van Oost-Europa dat onder een communistische invloedssfeer is gekomen.

Ten westen van dit Ijzeren Gordijn liggen volgende staten[17]:

- Frankrijk (16)
- België (9)
- Nederland (10)
- Luxemburg (11)
- Zwitserland (17)
- Oostenrijk (18)
- Italië (26)
- West-Duitsland (12, Bondsrepubliek)

Ook tot de westerse wereld behoren Spanje (28) en Portugal (27)[18] die beide een dictatoriaal regime hebben. Verder zijn de Britse eilanden met Ierland (6) en het Verenigd Koninkrijk (7)[19] en ook Scandinavië met Ijsland (1), Zweden (3), Noorwegen (2), Finland (4) en Denemarken (8)[20] ook westers georiënteerd.

Achter het Ijzeren Gordijn liggen[21]:

- Oost-Duitsland (14, DDR)
- Polen (14)
- Tsjechoslowakije (15)
- Hongarije (19)
- Roemenië (20)
- Joegoslavië (21)
- Bulgarije (22)
- Albanië (23)
- Sovjet-Unie (5)

Griekenland (24)[22] en Turkije (25) zijn dan weer westers georiënteerd.

Na de Tweede Wereldoorlog start de veramerikanisering van onze maatschappij. In België begint de Vlaamse economische bloei, er is een economische teruggang in Wallonië. Nog enkele markante

[17] President Auriol (Frankrijk), koning Leopold III en premier Gaston Eyskens (België), koningin Juliana (Nederland), groothertogin Charlotte (Luxemburg), kanselier Raab (Oostenrijk), kanselier Adenauer (West-Duitsland).
[18] Premier Salazar (Portugal) en generaal Franco (Spanje).
[19] Koning George VI en premier Attler (Vereningd Koninkrijk)
[20] Koning Gustav VI (Zweden), koning Haakon VII (Noorwegen), koning Frederik IX (Denemarken).
[21] President Pieck (Oost-Duitsland), president Bierut (Polen), president Gottwald (Tsjechoslowakije), premier en partijleider Rakosi (Hongarije), president Gheorghiu Dej (Roemenië), premier Tito (Joegoslavië), president Dimitrov (Bulgarije), president Enver Hoxha (Albanië) en partijleider Stalin (Sovjet-Unie).
[22] Koning Paul I (Griekenland).

feiten zijn: de eerste TV-uitzending bij ons (1953), het eerste Russische ruimtetuig (1957), de koningscrisis waarbij koning Boudewijn zijn vader opvolgt (1950), vrouwen die hier voor de eerste keer kunnen gaan stemmen (1948), de oprichting van de EEG (1957), … De Sovjet-Unie ontwikkelt ook kernwapens en zal in de Koude Oorlog tegenover de VS komen te staan.

50 jaar eerder zag Europa er nog wat anders uit:

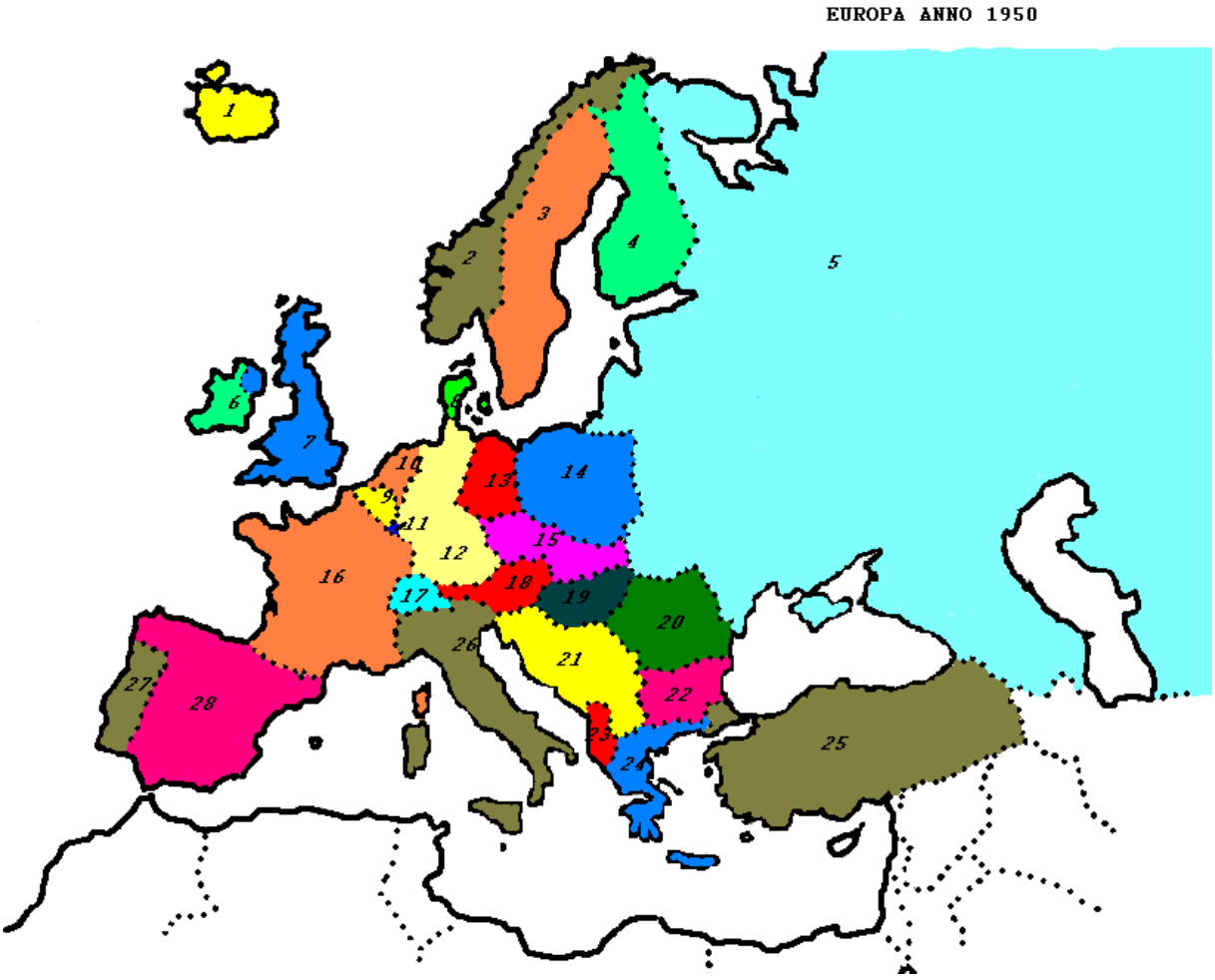
- Ierland zat nog in het Verenigd Koninkrijk
- Ijsland behoorde bij Denemarken
- Zweden en Noorwegen vormden één koninkrijk
- Finland en een deel van Polen zaten bij het grote Russische rijk van tsaar Nicolaas II

In Centraal-Europa zouden het Duitse rijk (keizer Wilhelm II) en Oostenrijk-Hongarije (keizer Franz Jozef) een grote rol gaan spelen in de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog, waarin strategische belangen cruciaal zouden worden De Balkan werd nog verdeeld over een aantal koninkrijken (Roemenië, Servië, Bulgarije, Montenegro, Griekenland) en het grote Ottomaanse rijk.

Russische steun voor Slavische rebellen in de opstand tegen de Oostenrijkers leidt tot een Russische nederlaag in de Eerste Wereldoorlog. Het tsarenrijk is definitief gedaan met de revolutie van 1917 onder leiding van Lenin.

In het Ottomaanse rijk wordt in 1909 de sultan afgezet. Geleidelijk aan gaan ook alle niet-Turkse gebieden verloren en in 1919 breekt een opstand uit onder leiding van Mustafa Kemal (=Kemal Atatürk).

Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk kennen een moeizaam economisch herstel na de Eerste Wereldoorlog. Duitsland wordt een democratische republiek en in 1933 komt er Hitler aan de macht. Uit onvrede over de zware herstelbetalingen na de oorlog zal Duitsland samen met het Italië van Mussolini –sinds 1925 aan de macht- gebruik maken van het Europese machtsvacuüm na het wegvallen van de grote monarchieën.

In het hedendaagse Europa valt vooral de nieuwe staatsstructuur op in Oost-Europa na de val van het Ijzeren Gordijn en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie op het einde van de jaren 80:

- Oost- en West-Duitsland zijn terug verenigd
- de Baltische staten zijn onafhankelijk geworden
- Tsjechoslowakije is gesplitst in Tsjechië en Slovakije
- Joegoslavië is uiteengevallen in meerdere staten: Kroatië, Servië, Montenegro, Slovenië, Bosnië-Herzegovina, en Macedonië
- grenzend aan al deze landen zijn uit de vroegere Sovjet-Unie nog Wit-Rusland, Oekraïne en Moldavië ontstaan

De meeste van deze staten zijn lid geworden van de Europese Unie, of zijn gaan behoren tot de westerse invloedssfeer.

DE WERELD rond 1950

Afrika

In het Afrika van 1950 is het volop de periode van de kolonies. Frans West-Afrika (72-82) bestaat uit Marokko, Algerije, Tunesië, Mauretanië, Mali, Niger, Senegal, Guinea, Ivoorkust, Togo en Dahomey, Opper-Volta.

Frans Oost-Afrika (86-90) bestaat uit Tsjaad, Cameroun, Centraalafrikaanse Republiek, Gabon, Congo. Ook Madagascar (70) is in Franse handen. De Belgische kolonie Congo (sinds 1908, (92)) grenst aan Frans-Oost-Afrika.

De grote Britse kolonies liggen in het oosten (93-98) met Uganda, Kenya, Tanganyika, Zambia en Malawi, Botswana, Zuid-Rhodesië.

Andere regio's in Afrika zoals Sierre Leone (83), Ghana (84), Nigeria (85) en Anglo-Egyptisch Soedan (91) zijn ook Britse kolonies.

Portugese gebieden zijn Angola (99) en Mozambique (101), Somalië (102) is in Italiaanse handen, de Spaanse Sahara (71) is Spaans gebied.

De enige onafhankelijke staten zijn op dat moment Egypte (50, onafhankelijk 1922), Lybië (55), Ethiopië (56), Liberia (54) en Zuid-Afrika (57)[23], dat sinds 1920 ook Zuid-West-Afrika bestuurt.

50 jaar eerder was na de Conferentie van Berlijn (1884-85) zowat gans Afrika verdeeld over de Europese staten, men kon nu ook het Afrikaanse binnenland gelegen achter de kustgebieden tot zijn invloedssfeer rekenen. Enkele Afrikaanse stammen boden hiertegen aanvankelijk nog verzet.

De gebieden in Franse handen zijn nagenoeg dezelfde, enkel Kameroen is dan nog een Duitse kolonie. Congo is een onafhankelijke staat en is persoonlijk bezit van koning Leopold II.

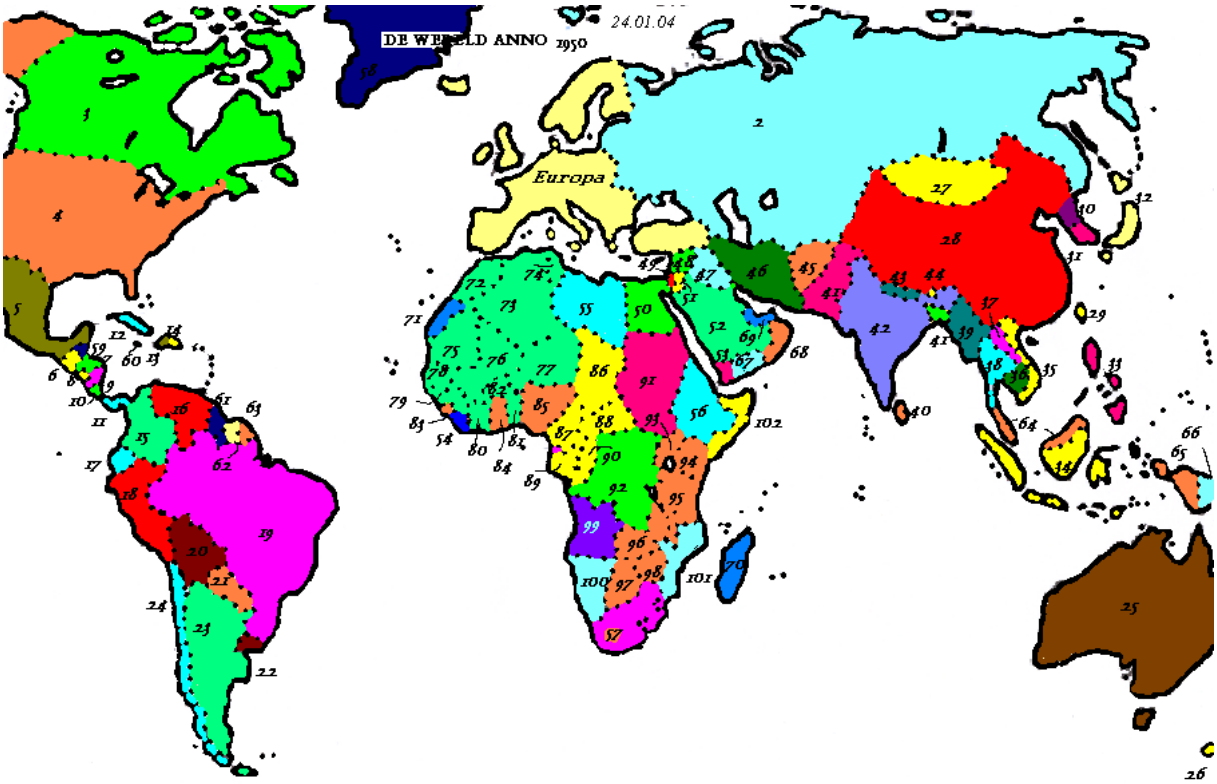
In oostelijk en zuidelijk Afrika is de regio die in Britse handen[24] is, ook wat verschillend: ook Zuid-Afrika is nog een Britse kolonie, Tanganyika vormt Duits-Oost-Afrika. In West-Afrika gaat het om dezelfde Britse gebieden.[25]

De overige Duitse kolonies zijn Togo en Zuid-West-Afrika. De Portugese, Italiaanse en Spaanse kolonies zijn nog dezelfde.[26]

Ook Egypte en Soedan zijn nog onder Britse invloed. De enige onafhankelijke staten zijn nog Abessinië (=Ethiopië, onafhankelijk 1896)[27], Liberia, en Tripoletanië-Cirenaica (=Lybië).

Het hedendaagse Afrika is nu nagenoeg volledig gedekoloniseerd. Enkel de westelijke Sahara is nu nog een gebied onder Marokkaanse invloed.

[23] Koning Idris (Lybië), keizer Haile Selassie (Ethiopië), premier Malan (Zuid-Afrika), koning Faroek I die later bij het uitroepen van de republiek wordt opgevolgd door president Nasser(Egypte).
[24] Bechuanaland is Botswana, Noord-Rhodesië bestaat uit Zambia en Malawi.
[25] Goudkust=Ghana, enkel kust van Nigeria is Brits.
[26] Rio de Oro= Spaanse Sahara, Italiaans Somaliland met ten noorden hiervan Brits Somaliland.
[27] Het noorden van Ethiopië (=Eritrea) is Italiaans.

De Afrikaanse grondstoffen kwamen ook in de 20ste eeuw massaal ten goede aan de Europese economie (mineralen, cacao, rubber, ivoor). Om zijn economische belangen in zuidelijk Afrika te beschermen tegen de Duitsers en Portugezen, annexeren de Britten ook Oranje-Vrijstaat en Transvaal op het einde van 19de eeuw. De kiem voor de latere Apartheid werd ook toen gelegd. In 1910 wordt de Unie van Zuid-Afrika gevormd bestaande uit o.a. de Kaapkolonie, Transvaal en Oranje-Vrijstaat.

Na de Tweede Wereldoorlog verloor Duitsland Kameroen en Togo aan respectievelijk de Britten en de Fransen. België kreeg toen ook het bestuur over Rwanda-Burundi. Tanganyika was eerder al na de Eerste Wereldoorlog in Britse handen gekomen.

Alhoewel Afrika niet actief betrokken was bij de Tweede Wereldoorlog werd toen toch de kiem gelegd voor de latere onafhankelijkheidsstrijd. Enkele Britse kolonies werden al in de jaren 50 onafhankelijk, nadien volgden de Franse kolonies. Portugal kon bv. zijn kolonies pas loslaten na 1975. In Zuid-Afrika komt een einde aan de Apartheid (Nelson Mandela, 1994) en wordt ook Namibië onafhankelijk (1990).

Azië en Oceanië

Ten zuiden van de Sovjet-Unie liggen Iran (46), Afghanistan (45), Pakistan (41), Mongolië (27), China (28), Noord-Korea (30), Zuid-Korea (31) en Japan (32).[28]

[28] Riza Sjah Pahlevi (Iran), koning Sahir Sjah (Afghanistan), Mao Tse Toeng (China), president Kim Il Soeng (Noord-Korea), president Rhee (Zuid-Korea), keizer Hirohito (Japan).

Meer zuidelijk nog liggen India (42), Ceylon (40), Birma (39), Cambodja (36, onafhankelijk 1953), Laos (37, onafhankelijk 1954), Thailand (38), Vietnam (35), Indonesië (34), Filippijnen (33), Taiwan (29).[29]

De weinige gebieden die nog onder buitenlandse invloed zijn, zijn Nederlands Nieuw-Guinea (65) en Malaysia (64, Brits).

Verder zijn er nog Nieuw-Zeeland (26) en Australië (25) dat ook het oostelijk deel van Nieuw-Guinea bestuurt. Tussen China en India liggen nog de kleinere staten Bhoetan (44) en Nepal (43).

In het Midden-Oosten tenslotte zijn volgende staten gevormd: Irak (47), Syrië (48), Israël (49), Jordanië (51), Saoedi-Arabië (52) en Jemen (53). Gebieden onder buitenlands bestuur zijn Hadramaut (67), Oman (68), Piratenkust en Bahrein (69).[30]

50 jaar tevoren zijn de staten ten zuiden van het Russische rijk gegroepeerd in China (met Mongolië), Korea, Japan, Perzië, Afghanistan en Nepal.

Pakistan en India maken nog deel uit van het Britse Indië. Meer zuidelijk liggen nog andere Britse gebieden (Ceylon, Birma) en ook Nederlands-Indië. Verder zijn er nog Frans Indo-China, de Filippijnen (onder Amerikaans bestuur), de Maleisische staten (Brits). Het oostelijk deel van Nieuw-Guinea is deels Duits, deels Brits. Enkel Siam is onafhankelijk.

In het Midden-Oosten heerst nog nog in grote delen de Ottomaanse sultan. De kustregio van het Arabische schiereiland is Brits, in het binnenland is er de staatssamenleving Nejd.

In het hedendaagse Azië en Oceanië bestaan nagenoeg geen van het buitenland afhankelijke regio's meer.[31] Sommige landen zijn terug verenigd zoals Vietnam en Jemen. Na de val van de Sovjet-Unie zijn nog volgende staten ontstaan: Kazachstan, Kirgizistan, Oezbekistan, Armenië, Georgië, Tadzjikistan, Turkmenistan, Azerbaidzjan. Ook verschillende eilanden ten noordoosten van Australië zijn ondertussen onafhankelijk geworden.

De grote tendenzen in Azië hebben vooral te maken met de gevolgen van de twee wereldoorlogen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog bezetten de Britten de olievelden van Mesopotamië en vanaf 1920 zal er een Frans en Brits bestuur komen over de vroegere Ottomaanse gebieden. Hejaz en Nejd[32], en ook Jemen worden onafhankelijk. Vanaf 1918 komen Joden terug naar hun historische thuisland Palestina. Na de Tweede Wereldoorlog worden Israël, Syrië en Jordanië onafhankelijk, Irak was dit al in 1932. Kort na de onafhankelijkheid van Israël in 1948 vallen Arabische buurlanden binnen. In 1964 zal de machtige PLO ontstaan.

In China wordt de Mantsjoe-dynastie in 1911 omvergeworpen, Sun Yat-sen roept de republiek uit. In 1912 wordt Mongolië onafhankelijk. De Chinese communistische partij ontstaat in 1921 en na een lange burgeroorlog zal Mao in 1949 de Volksrepubliek China uitroepen. In 1950 wordt Tibet bezet. Op het einde van de 20ste eeuw zal China actief beginnen deelnemen aan de wereldeconomie.

[29] Premier Nehroe (India), koning Norodom Sihanoek (Cambodja), koning Sisavong Vong (Laos), president Ho Chi Minh (Vietnam), koning Phumiphol (Thailand), president Soekarno (Indonesië).
[30] Premier Ben Goerion (Israël), koning Ibn Saoed (Saoedi-Arabië), imam Ahmed (Jemen), emir Abdoellah ibn Hoessein (Jordanië).
[31] Uitzondering voor Palestina dat nog altijd niet volledig onafhankelijk is. Taiwan wordt beschouwd als een provincie van China.
[32] Vormen later samen Saoedi-Arabië.

Korea (sinds 1910) en Taiwan (sinds 1895) worden bestuurd door Japan. Het land wint een oorlog met Rusland en ontwikkelt zich op industrieel vlak heel sterk. In 1941 vallen ze heel Zuid-Oost-Azië binnen, nadat ze eerder al een deel van China hadden bezet.

Om de grenzen van Brits-Indië te beveiligen hadden de Britten na de laatste oorlog in 1886 definitief Birma bezet. Het oosten van Nieuw-Guinea werd in 1884 verdeeld tussen Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Het Britse deel kwam in 1906 onder het bestuur van Australië. Sinds 1898 behoorden de Filippijnen toe aan de VS. Na de Tweede Wereldoorlog zouden Birma en Ceylon (1948), Maleisië (1957) en de Filippijnen (1946) onafhankelijke staten worden. Botsingen tussen hindoes en moslims zouden in 1947 de twee staten India en Pakistan doen ontstaan. India groeit nadien uit tot een wereldmacht.

In Iran nemen fundamentalisten in 1979 de macht over. Buurland Irak voert op het einde van de 20ste eeuw een oorlog uit met Iran, en valt later Koeweit binnen. In Afghanistan wordt in 1973 de vorst verdreven en groeit de communistische invloed. De Sovjet-Unie mengt zich in de burgeroorlog en nadat ze in 1988 het land verlaten, start een nieuwe burgeroorlog met een grote invloed van de fundamentalistische Taliban-moslims.

Na de Tweede Wereldoorlog wordt Korea bevrijd door de Amerikanen en worden er twee republieken opgericht, doordat de VS en de Sovjet-Unie het niet eens geraakten over één verenigde staat. Later zal de Korea-oorlog uitbreken na een inval van Noord-Korea.

Indonesië en Vietnam (1945) worden eveneens onafhankelijk. Er ontstaat in Vietnam een guerilla-oorlog tegen de Fransen. In Genève (1954) wordt beslist om twee aparte staten op te richten. De jaren ’60 worden gekenmerkt door de Amerikaanse inmenging in het Vietnamconflict. In 1976 wordt Vietnam terug verenigd, de Rode Khmer voeren een terreurbewind in Cambodja sinds 1975.

Noord- en Zuid-Amerika

In Noord-Amerika situeren zich volgende staten[33]:

- Canada (3)
- Verenigde Staten (4)
- Mexico (5)
- Guatemala (6)
- Honduras (7)
- San Salvador (8, =El Salvador)
- Nicaragua (9)
- Costa Rica (10)
- Panama (11)
- Cuba (12)
- Haïti (13)
- Dominicaanse Republiek (14)

Britse gebieden zijn Jamaica (60) en Brits Honduras (59).

In Zuid-Amerika zijn de drie Guyana’s (61-62-63) in respectievelijk Britse (61), Franse (63) en Nederlandse (62, =Suriname) handen.

[33] President Truman (VS), president Somoza (Nicaragua)

De overige staten zijn[34]:

- Colombia (25)
- Venezuela (16)
- Ecuador (17)
- Peru (18)
- Brazilië (19)
- Bolivië (20)
- Paraguay (21)
- Uruguay (22)
- Argentinië (23)
- Chili (24)

Rond 1900 is de situatie in Zuid-Amerika nog dezelfde en in Noord-Amerika is enkel Canada een Brits gebied, Panama is in Amerikaanse handen.

De huidige situatie verschilt enkel nog wat betreft Belize (=Brits Honduras), Jamaica, Guyana, en Suriname die onafhankelijk zijn geworden. Enkel Frans Guyana is nog in buitenlandse handen.

Na de Amerikaanse burgeroorlog beginnen Europese investeerders met nieuwe industrieën in het noorden, hiervoor zijn de aanleg van het spoorwegennet belangrijk. Einde 19de eeuw ontstaan ook grote stromen Europese immigranten en de Verenigde Staten worden een wereldmacht. In 1867 was Alaska al gekocht van Rusland, de laatste restjes van het Spaanse wereldrijk (Cuba, Puerto Rico) komen na de Spaans-Amerikaanse oorlog in 1898 toe aan de Verenigde Staten. Het Panamakanaal wordt met Amerikaanse technologie aangelegd in 1914. De Verenigde Staten zullen ook betrokken worden bij de twee wereldoorlogen.

Ook in Canada worden spoorwegen aangelegd. Na de Eerste Wereldoorlog groeit er het streven naar onafhankelijkheid.

Begin 20ste eeuw exploiteren Britse bedrijven mineralen in Peru en Chili. De export van koffie vanuit Brazilië wordt door Amerikanen georganiseerd. In Zuid-Amerika hebben enkele bloedige grensoorlogen plaats (tweede helft 19de eeuw, begin 20ste eeuw).

195 onafhankelijke staten

Op dit moment telt de wereld 195 onafhankelijke staten. De meeste hiervan werden vermeld in bovenstaande teksten. Een ganse reeks kleinere staten behoren eveneens tot deze grote groep onafhankelijke naties:

-in Europa: Andorra, Liechtenstein, Monaco, San Marina, Vaticaanstad, Malta, maar ook de Baltische staten (Estland, Letland, Litouwen) en Montenegro, Kosovo en Macedonië[35] op de Balkan.

-in Afrika: Benin (=Dahomey), Burkina Faso (=Opper-Volta), Djibouti (=Frans-Somaliland), Rwanda, Burundi, Gambia, Zuid-Soedan, Swaziland, Leshoto, Namibië, Equatoriaal Guinea (vroeger Spaans), Guinee-Bissau (vroeger Portugees Guinee), en enkele eilanden in de buurt van Madagascar (Comoren, Seychellen, Mauritius) en aan de westkust van Afrika (Kaapverdië, Sao Tomé en Principe).

[34] President Peron in Argentinië.
[35] Nu Noord-Macedonië genoemd.

-in Azië: Qatar, Bahrein, Verenigde Arabische Emiraten, Singapore, Nepal, Bhutan, Brunei, Papoea-Nieuw-Guinea, Bangla Desh, Oost-Timor[36], Malediven (ten zuiden van Sri Lanka).

-in Oceanië: de vele eilandenstaten ten noordoosten van Australië gelegen (Fiji, Marshall-eilanden, Nauru, Toevaloe, Kiribati, Tonga, Vanuaatu, Samoa, Federale Staten van Micronesië, Solomon-eilanden), Palau (ten oosten van de Filippijnen en Indonesië).

-in Midden-Amerika: de vele eilandstaten in de Caraïbische zee (Sint-Lucia, Sint-Vincent, Trinidad en Tobago, Grenada, Dominica, Barbados, Bahamas, Antigua, Sint Kitts en Nevis).

Bron: Atlas van de Wereldgeschiedenis, 1998.

Marc Van Stappen, www.stap-brug.be, 2020

[36] Vroeger Portugees, gelegen tussen Indonesië en Australië.